Neuvotteleva virkamies Outi Äyräs-Blumberg
Sosiaalineuvos Satu Karppanen

Sosiaali- ja terveysministeriön vastine sosiaali- ja terveysvaliokunnalle (HE 113/2025 vp)

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta on lähettänyt STM:lle tiedoksi valiokunnan asiassa saamat lausunnot ja pyytää ministeriötä arvioimaan, antaako ministeriö lausuntojen johdosta vastineen valiokunnalle vai valmisteleeko ministeriö asiassa täydentävän hallituksen esityksen tai uuden hallituksen esityksen. Ministeriötä pyydetään antamaan etenemistavasta kirjallinen vastaus 11.3.2026 klo 12 mennessä. Jos STM laatii asiassa vastineen, pyydetään vastauksessa arvio siitä, mihin mennessä vastine on mahdollista lähettää valiokunnalle.

Sosiaali- ja terveysministeriö kiittää valiokuntaa pyynnöstä ja antaa valiokunnalle tämän vastineen.

Oikeusministeriö kiinnittää huomiota erityisesti vastineessa ehdotettujen 47 §:n 2 momentin 1–3 kohtien vaikeaselkoisuuteen. Ehdotetuista säännöksistä on jossain määrin vaikea saada selkoa muun muassa siitä, minkälaisen poikkeuksen ehdotettu sääntely loisi asiakkaan mukana kulkeville teknologisille ratkaisuille. Vastineen perusteluiden mukaan kyse olisi ilmeisesti siitä, että asiakkaan mukana kulkevien ratkaisujen käyttöä ei olisi tarvetta rajata ajallisesti ja alueellisesti välttämättömään. Ehdotettu sääntely ei tästä näkökulmasta vaikuttaisi täyttävän myöskään perustuslakivaliokunnan lausunnossa esiin tuotua vaatimusta täsmentää sääntelyä merkittävästi niin, että siitä käyvät nyt ehdotettua selvemmin ilmi eriasteisesti perusoikeuksiin puuttuvat teknologiset ratkaisut ja niiden käytön edellytykset ja rajoitukset (ks. PeVL 51/2025 vp, kohta 9).

> **Sosiaali- ja terveysministeriö** kiinnittää kohteliaasti valiokunnan huomiota siihen, että oikeusministeriö on aiemmin 2.12.2025 antamassaan lausunnossa todennut seuraavasti (suora lainaus): ”Oikeusministeriö toteaa, että sosiaali- ja terveysministeriön vastineessa sääntelyn erittelyä on kirjoitettu yksityiskohtaisemmaksi kirjoittamalla säännökseen kuva- ja ääniyhteyden voivan avautua palveluntuottajaan joko itsenäisesti tai asiakkaan aloitteesta. Saniteettitiloissa käytettävien laitteiden osalta sääntelyä on muokattu yksityiskohtaisemmaksi siten, että mainituissa tiloissa saataisiin käyttää sellaisia teknologisia ratkaisuja, jotka kulkevat asiakkaan mukana. Välttämättömyyskriteeri on kohdistettu vastineen muotoilussa erikseen myös kuvayhteyden itsenäisesti avaavaan teknologiseen ratkaisuun. Välttämättömyyskriteeri kohdistettaisiin edelleen myös yleisesti teknologisen ratkaisun käyttämiseen asiakkaan hoidon ja huolenpidon turvaamiseksi. Oikeusministeriön käsityksen mukaan teknologisten ratkaisujen käytön edellytykset yhteyden käytön perusteiden, saniteettitiloihin liittyvän rajauksen ja teknologisten ratkaisujen käyttöön liittyvien välttämättömyysvaatimusten osalta vastaavat perustuslakivaliokunnan valtiosääntöoikeudellisiin huomioihin riittävällä tavalla.”

> **Sosiaali- ja terveysministeriö** huomauttaakin, että uudessa 47 §:n muotoilussa pykälää on entisestään täsmennetty, mutta sisältö on sinänsä pysynyt muuttumattomana eli asiakkaan mukana kulkevien ratkaisujen osalta ei ole tehty muutoksia edellytyksiin missään vaiheessa. Ministeriö katsoo, että esitys vastaa

oikeusministeriön esittämällä tavalla perustuslakivaliokunnan esittämiin huomioihin. Esitykseen ehdotettujen muutosten tarkoituksena on nimenomaan ollut entisestään täsmentää sääntelyä perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla.

Oikeusministeriö tuo lausunnossaan esiin myös, että pykälän kirjoitustapaan liittyen oikeusministeriö katsoo lisäksi aiheelliseksi kiinnittää huomiota siihen, että pykälän 2 momentti alkaisi muodossa ”Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, saadaan,”. Oikeusministeriön näkemyksen mukaan pykälän 1 momentissa ilmaistaisiin se pääsääntö, että asiakkaan sosiaalipalvelun toteuttamisessa voitaisiin tietyin edellytyksin käyttää teknologisia ratkaisuja ja 2 momentissa tarkennettaisiin sitä, minkälaisista teknologisista ratkaisuista voisi olla kyse. Tämän vuoksi oikeusministeriö esittää valiokunnan harkittavaksi sitä, tulisiko 2 momentin säännös alkaa esimerkiksi muodossa ”Edellä 1 momentissa tarkoitetusti voidaan:”.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa kohteliaasti, että oikeusministeriön tulkinta on väärä. Pykälän 1 momentissa säädetään perusedellytyksistä teknologisen ratkaisun käyttämiselle, mutta 1 momentin mukaan teknologisia ratkaisuja saadaan käyttää asiakkaan palveluissa (1 momentin 1 virke). Pykälän 1 momentin mukaisia ratkaisuja ovat sellaiset ratkaisut, jotka eivät ole pykälän 2 momentin mukaisia. Näin ollen 2 momentissa säädetään lisäedellytyksistä koskien 2 momentissa tarkoitettua teknologiaa. Täten 2 momentin tulee alkaa ”Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, saadaan,”.

Oikeusministeriö toteaa muiden kuin asiakkaiden perusoikeuksista, että sosiaali- ja terveysministeriön vastineessa ei esitetä arviointia lainkaan henkilötietojen suojan näkökulmasta ja arviointi myös yksityiselämän suojan näkökulmasta on suppeaa. Oikeusministeriön käsityksen mukaan vastineessa ei välttämättä ole riittävästi otettu huomioon perustuslakivaliokunnan valtiosääntöoikeudellista huomiota siitä, miten huolehditaan muiden kuin asiakkaan (esimerkiksi hänen kanssaan samassa asunnossa tai taloudessa asuvien) perusoikeuksista, kuten yksityiselämän suojasta ja henkilötietojen suojasta (ks. muiden kuin asiakkaan henkilötietojen suojan osalta otsikko *Henkilötietojen käsittelystä säätäminen*). Myös **emeritusprofessori Tuori** lausuu, että perustuslakivaliokunta katsoi lausunnossaan myös, että muiden kuin asiakkaan (esimerkiksi hänen kanssaan samassa taloudessa asuvien) perusoikeuksien tarkastelu, jota valiokunta olisi edellyttänyt lausunnossaan 24/2022 vp, jäi hallituksen ehdotuksessa varsin vähäiseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriö viittaa 26.11.2025 antamaansa vastineeseen (s. 4-5), jossa se on ottanut kantaa perustuslakivaliokunnan lausunnossaan esittämiin huomioihin muiden henkilöiden perusoikeuksista. Ministeriö toteaa, että se on myös valiokunnalle 2.12.2025 antamassaan vastineessa sivulla 4 vastannut kysymyksiin muiden henkilöiden perusoikeuksista. Ministeriöllä ei ole täydennettävää näihin huomioihin.

Ministeriö toteaa myös, että 47 §:ää on täsmennetty perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla huomattavasti ja ministeriö katsoo, että pykälä vastaa perustuslakivaliokunnan huomiota. Ministeriö toteaa myös, että se on ottanut kantaa sekä ennalta ehkäisevään että jälkikäteiseen oikeusturvaan valiokunnalle aiemmin

antamassaan vastineessa (vastine 1.12.2025). Ministeriö on myös ottanut kantaa muiden kuin asiakkaan perusoikeuksiin aiemmin antamassaan vastineessa (vastine päivätty 26.11.2025). Ministeriö toteaa kuitenkin vielä, että tässä esityksessä on kyse sosiaalihuollon asiakkaan palvelun toteuttamisesta. Sosiaalihuoltolain systematiikka ja henkilöllinen soveltamisala rakentuvat täten sosiaalihuollon asiakassuhteen ympärille. Teknologisen ratkaisun käytön yhteydessä voi kuitenkin olla tilanteita, jolloin puututaan myös muiden henkilöiden perusoikeuksiin. Käytännössä kyse on kuitenkin aina yksityiselämän ja henkilötietojen suojasta. Perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään korostanut, että perusoikeuksien rajoitusten tulee perustua riittävän täsmälliseen ja tarkkarajaiseen lakiin, jossa rajoituksen kohde, edellytykset ja ulottuvuus on määritelty selvästi. Esityksessä onkin ehdotettu, että teknologisen ratkaisun käyttö tulisi rajata alueellisesti ja ajallisesti välttämättömään, teknologinen ratkaisu ei saisi puuttua asiakkaan eikä muun henkilön yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan enempää kuin asiakkaan hoidon ja huolenpidon tarve välttämättä edellyttää ja lisäksi käsiteltävät henkilötiedot olisi rajattava välttämättömään ja henkilötiedot olisi poistettava välittömästi, kun niiden käyttötarkoitus olisi päättynyt. Ministeriö katsoo, että ehdotus täyttää perusoikeuksien rajoittamiselle asetetut täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimukset.

Oikeusministeriöllä on useita huomioita liittyen automaattisiin yksittäispäätöksiin (mukaan lukien profilointi).

Sosiaali- ja terveysministeriö viittaa tältä osin erilliseen selvitykseen (Automaattinen päätöksenteko: Schufa-tuomion analyysi sosiaalihuollon teknologisen ratkaisun näkökulmasta 2.3.2026), joka on tämän vastineen liitteenä.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies toteaa antamassaan lausunnossa, että ehdotetussa muodossaan sääntely olisi edelleen huomattavan epätarkkaa, epäselvää ja tulkinnanvaraista. Suurimpana ongelmana eduskunnan apulaisoikeusasiamies pitää kuitenkin käytettyjen teknologisten ratkaisujen ryhmittelyperusteita. Kun sääntely on tehty näin yleispiirteisellä tasolla tarkoituksena mahdollistaa se, että jatkossa teknologiaa olisi mahdollista käyttää vielä nykyistä huomattavasti laajemmin ja mahdollisesti asiakkaan yksityisyyttä vahvemmin loukkaavin tavoin, ei ehdotettua mallia voi pitää onnistuneena. **Emeritusprofessori Tuori** toteaa antamassaan lausunnossa, että säännösehdotuksesta ei tai sen perusteluista ei käy ilmi, miten eri kohdissa tarkoitettu ”asiakkaan liikkeen, äänen, toimintakyvyn tai sijainnin havainnointi” poikkeaisi toisistaan perusoikeusrajoituksen merkittävyyteen vaikuttavalla tavalla. **OTK Räty** lausuu, että korjattu säännös antaa siis oikeuden asiakkaan paikantamiseksi tai liikkumisen selvittämiseksi (korjatun esityksen sijaintitiedot) käyttää 2 momentin tarkoittamia teknologisia ratkaisuja.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että esityksen tarkoituksena on säätää teknologisten ratkaisujen käyttämisestä asiakkaan sosiaalipalveluissa asiakkaan perusoikeuksia kunnioittaen. Esitystä on täsmennetty huomattavasti alkuperäisestä ehdotuksesta ja otettu huomioon perustuslakivaliokunnan lausunnossaan esittämät

huomiot, mutta esityksen alkuperäinen sisältö ei ole muuttunut muutoin kuin rajaamalla lastensuojelulain nojalla sijoitetut lapset 47 §:n 2 momentin soveltamisalasta. Ministeriö katsoo, että ehdotus täyttää perusoikeuksien rajoittamiselle asetetut täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimukset. Ministeriö toteaa myös, että se on ottanut kantaa eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen esittämiin huomioihin sosiaali- ja terveysvaliokunnalle aiemmin antamissaan vastineissa (26.11.2025, 1.12.2025, 2.12.2025).

Ministeriö korostaa kuitenkin edelleen, että tällä hetkellä sosiaalihuollon palveluissa on jo runsaasti käytössä teknologisia ratkaisuja ja teknistä valvontaa, eikä niiden käyttö perustu lakiin ja osittain niiden käyttö on kielletty valvontaviranomaisten toimesta. Ministeriö katsookin, että olisi tärkeää, että teknologian käyttö perustuisi esitetyllä tavalla lainsäädäntöön. Ministeriö toteaa myös, että teknologian tarkoitus sosiaalihuollossa on turvata asiakkaan toimintakykyä, turvallisuutta, osallisuutta ja hyvinvointia, eikä valvoa ihmistä, kuten apulaisoikeusasiamies toteaa lausunnossaan sivulla 7. Tämä perusperiaate olisi 47 §:n 1 momentissa. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan PeVL 51/2025 vp. todennut, että on välttämätöntä, että perusoikeuksiin vaikuttavasta teknologian käytöstä sosiaalihuollossa säädetään lailla viivytyksettä.

Ministeriö toteaa myös, että perustuslakivaliokunta on lausunnossaan myös korostanut, ettei vaatimus täsmällisestä ja tarkkarajaisesta sääntelystä merkitse, että kustakin käytettävästä teknologisesta ratkaisusta olisi säädettävä yksityiskohtaisesti, vaan riittävää on ratkaisujen jaottelu ja lainsäädännöllinen eriyttäminen niiden vaikutusten kannalta. Sääntelyssä tulisi mahdollistaa myös teknologian kehittymisen huomioon ottaminen. Sääntelyssä on riittävällä tavalla määritetty olennaiset perusteet, eli asiakkaan perusoikeuksiin puuttuvan teknologian käyttäminen edellyttää välttämättömyysarviointia ja sen käyttö on muutoinkin rajattava välttämättömään. Ministeriö katsoo, että 47 §:n 2 momentissa tarkoitettu teknologia puuttuu asiakkaan perusoikeuksiin samanasteisesti, ja niiden käyttöä koskevista edellytyksistä ja rajoituksista on säädetty täsmällisesti ja tarkkarajaisesti 47 §:ssä. Ministeriö toteaa myös, että esityksen tarkoituksena on ollut mahdollistaa myös sijaintitietojen seuraaminen ja tämä on todettu jo hallituksen esityksessä. Aiemmin esityksessä käytettiin sanaa ”liikettä”, jolla tarkoitettiin asiakkaan liikkumista eli sijaintia. Termiä on siis korjattu, jotta se kuvaisi teknologiaa oikeanlaisesti.

Hyvinvointiala HALI ry tuo lausunnossaan esiin useita näkökulmia liittyen esimerkiksi taloudellisten kannustimien puutteeseen, lain tulkinnan vaikeuksiin, välttämättömyyden arviointiin ja asiakkaan edun huomioimiseen. **Kehitysvammaliitto** tuo lausunnossaan esille useita huomioita esimerkiksi liittyen sääntelyn selkeyteen, soveltamisohjeisiin, välttämättömyysarviointiin, suostumukseen, kustannuksiin ja osaamiseen. Kehitysvammaliitto esittää myös, että vammaisten lasten palvelut rajataan teknologian käytön ulkopuolelle lastensuojelun tavoin. **OTK Räty** tuo lausunnossaan esiin, että vammaispalvelulain 19 §:n 4

momentin mukaan lapsen asumisen tuki kodin ulkopuolella voidaan järjestää perhehoitoa tai ryhmäkodissa. Mikäli ryhmäkoti katsotaan sosiaalihuoltolain tarkoittamaksi asumispalveluksi, tulee tällaiseen sijoitukseen nyt kysymyksessä oleva 47 §:n 2 momentin säännös sovellettavaksi, mikäli siihen ei tehdä vammaisen lapsen vammaispalvelulain mukaista sijoitusta koskevaa rajausta.

> **Sosiaali- ja terveysministeriö** toteaa, että se on vastannut kaikkiin esitettyihin huomioihin aiemmin antamissaan vastineissa (26.11.2025, 1.12.2025, 2.12.2025) sekä osittain myös edellä tässä vastineessa. Ministeriö toteaa, että myös hallituksen esityksen perusteluissa on jo otettu kantaa Kehitysvammaliiton esittämiin huomioihin. Ministeriö toteaa myös, että lainsäädännön tulkinnassa keskeinen merkitys on lain esitöillä, kuten hallituksen esityksellä ja eduskunnan valiokunnan mietinnöllä. Ministeriö tulee myös antamaan lainsäädännön soveltamisohjeita, kuten se on todennut jo aiemmin antamissaan vastineissa.
>
> Ministeriö toteaa, että vammaisten lasten palveluissa olisi tärkeää voida käyttää teknologisia ratkaisuja. Ministeriö huomauttaa, että sääntelyehdotuksen tarkoitus on, että ratkaisun tulee soveltua asiakkaan palveluun. Tämä tarkoittaa sitä, että vammaisen lapsen palvelussa ei voida ottaa käyttöön mitä vain teknologiaa.

OTK Tapio Räty lausuu, että korjatun 47 §:n 2 momentin säännöstä ei voida soveltaa laitoshuollossa esimerkiksi vanhusten laitoshuollossa, päihdelaitoksissa, tai lastensuojelulaitoksissa. Kehitysvammaisten henkilöiden osalta tulee sovellettavaksi kehitysvammaisten erityishuoltolaki, jossa on säädetty erikseen rajoitustoimenpiteistä. Tällaista soveltamisalan rajausta ei ole säännöskohtaisissa perusteluissa käsitelty. Koska erilaisia teknologisia ratkaisuja käytetään todennäköisesti jo nyt, vaarana on, mikäli laitoshuolto rajataan säännöksen soveltamisen ulkopuolelle, että hallintokäytännössä voi syntyä asiakkaan oikeuksiin vaikuttavia sääntelemättömiä tilanteita. Edellä sanottu huomioon ottaen saattaisi olla perusteltua arvioida voitaisiinko 47 §:n 2 momentin teknologisia ratkaisuja käyttää myös laitoshuollossa. Myös **eduskunnan apulaisoikeusmies** kiinnitti lausunnossaan samaan asiaan huomiota.

> **Sosiaali- ja terveysministeriö** toteaa, että valmistelun alusta saakka on ollut tarkoitus, että teknologisia ratkaisuja olisi mahdollista käyttää myös laitospalveluissa ja tämä on ollut myös sääntelyn tarkoitus. Koska sääntelyä täsmennettiin tarkoituksena mahdollistaa 2 momentissa tarkoitetun teknologian käyttäminen asiakkaan sosiaalipalvelussa kotona ja kodin ulkopuolella kotirauhan piiriin kuuluvissa tiloissa, lisättiin pykälään ”asumispalvelut” kuvaamaan kodin ulkopuolella kodinomaisissa olosuhteissa, kuten asiakkaan henkilökohtaisessa käytössä olevassa asunnossa, asuinhuoneistossa tai huoneessa toteutettavia palveluja. Asumispalveluja ei kuitenkaan ole lainsäädännössä määritelty. Laitospalveluiden voidaan ajatella jäävän soveltamisalan ulkopuolelle, koska laitospalvelut määritellään sosiaalihuoltolain 22 §:ssä. Tämä ei kuitenkaan ollut tarkoitus ja ministeriö ehdottaakin, että 47 §:n 2 momenttiin lisättäisiin laitospalvelut (pykäläehdotukset liitteenä).

Apulaisprofessori Mutanen toteaa lausunnossaan kokonaisarvionaan, että sosiaali- ja terveysministeriön nyt laatimissa muutosehdotuksissa on otettu riittävällä tavalla huomioon perustuslakivaliokunnan lausunnossa PeVL 51/2025 vp esitetyt valtiosääntöoikeudelliset huomiot. Käsillä ei apulaisprofessorin mielestä ole sellaista eduskunnan työjärjestyksen 38 §:n 2 momentin mukaista epäselvyyttä ehdotettujen muutosten perustuslainmukaisuudesta, että asiasta olisi vielä hankittava perustuslakivaliokunnan lausunto. **Oikeusministeriö** toteaa itsemääräämisoikeutta koskevan kappaleen alla, että vastineen säännösehdotukseen on hallituksen esitykseen verrattuna lisätty tekijöitä, joilla asiakkaan (ja tarvittaessa hänen omaisensa ja läheisensä tai laillisen edustajansa) mielipiteen huomiointi ja palvelun vaihtoehtoisen toteuttamistavan ilman teknologista ratkaisua esiin tuonti olisi säännösperusteisesti ilmaistu. Mainittuja lisäyksiä voidaan oikeusministeriön käsityksen mukaan pitää senlaatuisina, että niillä on riittävällä tavalla otettu huomioon perustuslakivaliokunnan valtiosääntöoikeudelliset huomiot. Oikeusministeriö toteaa myös oikeusturvaa koskevassa kappaleessaan, että perustuslakivaliokunnan esittämät valtiosääntöoikeudelliset huomiot asiakkaan oikeusturvan perusteiden suhteen olisivat oikeusministeriön käsityksen mukaan tällöin riittävällä tavalla tulleet otetuiksi huomioon. **Professori Nykänen** toteaa, että asiakkaan ja tämän laillisen edustajan mielipiteen huomioon ottaminen teknologisten ratkaisujen käytössä on huomioitu sääntelyssä riittävästi, kun vielä otetaan huomioon muuhun lainsäädäntöön sisältyvä sääntely asiakkaan osallisuudesta ja kuulemisesta. **Dosentti ja sosiaalioikeuden yliopistonlehtori Rautiainen** toteaa lausunnossaan, että esitys tulisi ensisijaisesti palauttaa huolelliseen perusvalmisteluun ministeriössä siten, että perusvalmistelun yhteydessä tarvittaessa mietittäisiin toisenlaista sääntelymallia. Toissijaisesti ministeriön esittämä uusi pykälämuotoilu tulisi eduskunnan työjärjestyksen mukaisesti saattaa ns. b-lausunnolle eduskunnan perustuslakivaliokuntaan. **Emeritusprofessori Tuori** toteaa lausuntonsa johtopäätöksenä, että ministeriön säännösehdotusta tulee vielä kehittää, jotta sen voisi katsoa vastaavan perustuslakivaliokunnan vaatimusta ja jotta siitä olisi edes asianmukaista pyytää perustuslakivaliokunnan jatkolausuntoa. **Professori Nykänen** toteaa, että hallituksen esitykseen valiokuntakäsittelyn yhteydessä tehtävät muutokset ovat siinä määrin mittavia, että niiden tekeminen olisi edellyttänyt perusteellisempaa valmistelua ja vaikutusarviointia. Nyt säännösmuutostenvalmisteluasiakirjoista muodostuu hyvin vaikeasti hallittava kokonaisuus, jonka perusteella säännöksen tulkinta ei ole yksiselitteistä. Lisäksi professori Nykänen toteaa, että jää epäselväksi onko palvelupäätös voimassa toistaiseksi vai pitäisikö sitä tarkastella määräajoin. **OTK Räty** lausuu, että säännöstä voitaisiin täydentää vielä siten, että asiakkaan, ja asiakaslain 9 §:n tarkoittamissa tilanteissa omaisen, mielipide tulee ilmetä palveluntarpeen arvioinnista ja asiakassuunnitelmasta.

> **Sosiaali- ja terveysministeriö** yhtyy apulaisprofessori Mutasen ja oikeusministeriön esittämiin näkemyksiin ja toteaa lisäksi, että se on aiemmin antamissaan vastineissa sekä tässä vastineessa ottanut kantaa lausunnonantajien esittämiin huomioihin mm. säännösehdotuksen täsmällisyydestä ja tarkkarajaisuudesta ja katsoo, että ehdotus täyttää perusoikeuksien rajoittamiselle asetetut täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimukset. Esitystä ei ole muutettu sillä tavalla, että asia tulisi uudelleen valmistella ministeriössä. Esitystä on

ainoastaan tarkennettu ja täsmennetty, mutta esityksen tavoite ja tarkoitus ja sisältö ovat pysyneet muuttumattomina lukuun ottamatta lastensuojelulain nojalla sijoitettuja lapsia koskevaa poikkeusta.

Ministeriö toteaa, että 47 §:ssä säädettäisiin siitä, että 2 momentissa tarkoitetun ratkaisun tulee käydä ilmi sosiaalihuoltolain 45 §:ssä tarkoitetusta päätöksestä. Sosiaalihuoltolain 36 §:ssä säädetään, että kun asiakkaan palvelutarvetta arvioidaan, on otettava myös huomioon henkilön tilanteessa tapahtuvat muutokset. Sosiaalihuoltolain 39 §:ssä säädetään, että asiakassuunnitelmaa on tarkastettava tarvittaessa. Näin ollen asiakkaan tilanne ei voi pysyä muuttumattomana, jos hänen palvelutarpeensa muuttuu. Jos asiakkaan palvelussa otettaisiin käyttöön uusi 2 momentissa tarkoitettu teknologinen ratkaisu, tulisi tehdä uusi päätös. Näin vahvistetaan asiakkaan oikeusturvaa, kuten perustuslakivaliokunta edellytti lausunnossaan PeVL 51/2025 vp kohdassa 15.

Sosiaali- ja terveysministeriö on ottanut aiemmissa vastineissaan kantaa myös asiakkaan mielipiteen huomioimiseen. Asiakaslain 8 ja 9 §:ssä säädetään itsemääräämisoikeudesta. Lain 9 §:ssä säädetään, että asiakkaan tahtoa on erityistilanteissa selvitettävä yhteistyössä hänen laillisen edustajansa taikka omaisensa tai muun läheisen henkilön kanssa. Näin ollen on selvää, että jos asiakas ei kykene mielipidettään ilmaisemaan, tulee sitä selvittää edellä mainitulla tavalla ja muutoinkin soveltaa 9 §:ää eli tarvittaessa tehdä ilmoitus holhousviranomaiselle edunvalvojan määräämiseksi asiakkaalle.

Ministeriö toteaa myös, että lainsäädännön tulkinnassa keskeinen merkitys on lain esitöillä, kuten hallituksen esityksellä ja eduskunnan valiokunnan mietinnöllä. Ministeriö tulee myös antamaan lainsäädännön soveltamisohjeita, kuten se on todennut jo aiemmin antamissaan vastineissa.

SOSTE tuo lausunnossaan esiin, että esitetyt muutosehdotukset ovat osittain positiivisia, mutta esitystä olisi myös täsmennettävä esimerkiksi välttämättömyyden arvioinnin, oikeusturvan ja teknologian ryhmittelyn näkökulmasta. **Vanhusasiavaltuutettu** tuo lausunnossaan esiin, että se pitää sääntelyyn ehdotettuja tarkennuksia kannatettavina. Vanhusasiavaltuutettu korostaa myös, että asiakkaan mielipiteellä ja näkemyksillä tulisi olla ratkaiseva vaikutus siihen, mitä teknologiaa otetaan käyttöön hänen kodissaan. **TEHY** tuo lausunnossaan esiin, että esitys ei edelleenkään turvaa asiakkaan itsemääräämisoikeutta riittävällä tavalla. **Vammaisfoorumi** lausuu, että esityksessä olisi turvattava itsemääräämisoikeus, suostumus ja saavutettavuus. Teknologian käyttö ei saa syrjäyttää asiakkaan oikeuksia eikä hämärtää perusoikeusrajojen tulkintaa. **MLL** tuo lausunnossaan esiin useita eri näkökulmia erityisesti lasten oikeuksien näkökulmasta. MLL toivoo myös, että valiokunta edellyttää teknisten ratkaisujen käytön toteutuksen seurantaa sosiaalihuollossa. **Eduskunnan apulaisoikeusasiamies** toteaa, ettei ole riittävää, että välttämättömyyden käsitettä on pyritty avaamaan ainoastaan perusteluissa. **Hyvinvointiala HALI ry** tuo lausunnossaan esiin, että sosiaalihuoltolaki ei tunnista välttämättömyysarviointia asiakkaan palvelutarvetta arvioitaessa, palveluita suunniteltaessa tai niistä päätettäessä, vaan sosiaalihuoltoa toteutettaessa asiakkaan etu on aina ensisijainen. Palveluista päätettäessä ja

palveluita toteutettaessa on aina otettava huomioon asiakkaan etu. Sosiaalihuoltolain (1301/2014) 4§:ssä säädetään siitä, millaisia asiakkaan kannalta merkityksellisiä asioita on huomioitava turvattaessa asiakkaan edun toteutumista.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että se on jo aiemmissaan vastineissaan ottanut kantaa lausunnoissa esitettyihin huomioihin, kuten itsemääräämisoikeuden toteutumiseen, suostumukseen ja välttämättömyyteen. Ministeriö toistaa kuitenkin, että välttämättömyyden arvioinnilla tarkoitetaan yksilöllistä arviota esimerkiksi siitä, mikä on asiakkaan tilanne ja millä tavalla asiakkaan hoito, huolenpito ja turvallisuus voitaisiin parhaiten turvata. Välttämättömyyden arvioimisessa tulee siis huomioida myös esimerkiksi se, miten asiakkaan palvelu toteutetaan tavalla, joka puuttuisi asiakkaan yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan mahdollisimman vähän; rajoituksen tulee siis olla välttämätön hyväksyttävän tarkoituksen saavuttamiseksi. Arvioinnissa tulisi huomioida myös asiakkaan mielipide; jos asiakas esimerkiksi kokee, että ratkaisu tukee hänen turvallisuuttaan, voi ratkaisu olla hänen palvelussaan välttämätön. Kyse on siis tilannekohtaisesta arviosta, jota ei ole mahdollista tyhjentävästi määritellä säännöksessä. Ministeriö toteaa myös, että esityksen tarkoitus on nimenomaan turvata asiakkaan mielipiteen ja näkemysten huomioiminen, kuten yleensäkin sosiaalipalvelujen toteuttamisessa. Jos teknologisen ratkaisun käyttäminen ei sovellu asiakkaan palveluun, ei sitä voida hänen palvelussaan ottaa käyttöön. Tämä tulee ilmi 47 §:n 1 momentista.

Ministeriö toteaa myös, että eduskunnassa on parhaillaan käsittelyssä esitys lastensuojelulain muuttamisesta (HE 149/2025 vp) ja tässä esityksessä on esitetty tarkempia säännöksiä esimerkiksi kameravalvonnasta eristämisen yhteydessä. Ministeriö yhtyy MLL:n näkemykseen siitä, että teknologisten ratkaisujen käyttöä sosiaalihuollon palveluissa tulee seurata.

OTK Räty tuo esiin lausunnossaan, että perustuslakivaliokunta on mm. lausunnossaan katsonut, että kotirauhan piiriin eivät kuulu esimerkiksi laitoksessa olevat asuinhuoneet. Epäselväksi siis jää, oikeuttaako korjattu säännös (48 §) tekniseen valvontaan esimerkiksi laitokseen sijoitetun lapsen tai kehitysvammaisen henkilön asumispalveluyksikön asuintilassa (johon ei ole tehty vuokrasopimusta). Säännöksen pitäisi tältä osin olla yksiselitteisen selvä sillä, mitä tarkoitetaan kotirauhan piirissä olevalla tilalla niin, ettei se johda väärintulkintoihin. Jos säännöstä on siis mahdollista tulkita siten, että asumispalveluyksikön (tai laitoksen) asuinhuone ei ole säännöksen tarkoittamin tavoin kotirauhan piirissä oleva tila, tulisi vastaavalla tavalla ehdotettua sosiaalihuoltolain 3 §:n mukaista määritelmäsäännöstä myös tarkentaa. Mainittu 3 §:n 9 kohdan mukaan, teknisellä valvonnalla tarkoitettaisiin vain asiakkaan kuvan, äänen ja liikkeen havainnointia sosiaalihuollon toimintayksikön yhteisissä tiloissa. Tämä 3 §:n säännös ei siis määrittele muussa tilassa (kotirauhaan kuulumattomassa tilassa) tapahtuvaa teknistä valvontaa. Todettakoon vielä tässä yhteydessä, että tällainen tekninen asuinhuoneiston valvonta, saattaa edellyttää kehitysvammalain mukaisen päätöksen tekemistä (kehitysvammalain tarkoittama valvottu liikkuminen 42 m §).

> **Sosiaali- ja terveysministeriö** toteaa, että perustuslakivaliokunta katsoi lausunnossaan, että sosiaalihuoltolain 48 §:ssä tarkoitetut toimintayksikön yhteisessä käytössä olevat tilat voivat olla sääntelyn laajan soveltamisalan vuoksi varsin moninaisia. Vaikka ainakin osassa toimintayksiköistä oleskelun peruste, luonne ja ajallinen kesto poikkeavat merkittävästikin valiokunnan aikaisemmin arvioimista tilanteista, edellä kuvattu lausuntokäytäntö huomioon ottaen on perusteltua arvioida tällaisten tilojen jäävän kotirauhan suojan ulkopuolelle. Näin ollen valiokunta siis katsoi, että toimintayksikköjen yhteiset tilat jäävät kotirauhan suojan ulkopuolelle. Jos on kyse asiakkaan omasta kodista, huoneesta tai asunnosta, on tila kotirauhan suojan piirissä ja sovelletaan 47 §:ää.

SuPer toteaa lausunnossaan, että yhtenäinen lainsäädäntö lisää asiakkaiden tasa-arvoista kohtelua ja vahvistaa valvontaviranomaisten yhtenäisiä käytäntöjä. Teknologialla ei kuitenkaan voida korvata henkilöstä ja sen määrä pitää nostaa asiakkaiden tarpeita vastaavalle tasolle. **OTK Räty** tuo esiin, että ehdotettu vanhuspalvelulain säännös mahdollistaa mitoituksesta poikkeamisen pelkästään sillä perusteella, että toimintayksikössä on käytössä tekninen valvonta ja/tai teknologisia ratkaisuja. Säännökseen tulisi lisätä tarkemmat perusteet mitoituksesta poikkeamiselle, jolloin edellytyksenä olisi, että teknologisilla ratkaisuilla on tosiasiassa henkilöstötarvetta pienentävä vaikutus.

> **Sosiaali- ja terveysministeriö** toteaa, että se on jo aiemmissa vastineissaan sekä hallituksen esityksen perusteluissa tuonut esiin esityksen vaikutuksia henkilöstömitoituksen laskemiseen ja teknologian huomioimiseen siinä.